

Охорона правопорядку

УДК 355.43,355.426

С.О. Годлевський

Національна академія Національної гвардії України, Харків

ОБҐРУНТУВАННЯ ЄДИНОЇ ТАКТИЧНОЇ РОЗРАХУНКОВОЇ ОДИНИЦІ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ БОЙОВОГО СКЛАДУ ЕШЕЛОНУ ІЗОЛЯЦІЇ УГРУПОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ З ЛОКАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ВСЕРЕДИНИ ДЕРЖАВИ

У статті запропоновано підходи щодо обґрунтування єдиної тактичної розрахункової одиниці, яка може бути використана для розроблення методики обґрунтування раціонального бойового складу ешелону ізоляції угруповання Національної гвардії з локалізації збройного конфлікту всередині держави.

Ключові слова: бойовий склад, єдина тактична розрахункова одиниця, ешелон ізоляції, смуга відповідальності бригади, засоби посилення.

Вступ

Постановка проблеми. При проведенні операції з припинення збройного конфлікту всередині держави (внутрішнього збройного конфлікту (ВЗК)) першочерговим завданням буде його локалізація, тобто створення смуги безпеки визначеної глибини на території, що прилягає до зони ВЗК, з метою недопущення поширення конфлікту за межі зазначеної смуги, виключення поповнення НЗФ резервами та ресурсами, а також створення умов для здійснення ударних дій для встановлення контролю над територією, що утримується НЗФ.

Для прийняття командиром рішення на створення угруповання з локалізації ВЗК йому необхідно знати можливості різних частин, що входять до складу угруповання та врахувати багато суттєвих чинників, як-то:

- характер, масштаб ВЗК і його інтенсивність;
- характер дій і бойовий склад незаконних збройних формувань (НЗФ);
- характер місцевості й інфраструктури в районі виконання завдань;
- діючий правовий режим діяльності і прогнозована тривалість виконання завдань;
- пору року, кліматичні й погодні умови тощо.

Крім того, через різний склад частин і підрозділів, різне функціональне призначення та можливості, труднощі може викликати їх розподіл за різними елементами оперативного шиккування і здійснити розрахунок раціонального бойового складу угруповання.

Тому для полегшення прийняття рішення зі створення угруповання з локалізації ВЗК й підвищення його раціональності пропонується використання єдиної тактичної розрахункової одиниці (ЄТРО), обґрунтування якої приведено у даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Аналіз [1 – 4] показує, що для розрахунку співвідношень сил і засобів на тактичному й оперативному рівнях прийнято використовувати в якості розрахункової одиниці тактичні формування – підрозділ, частину, з'єднання. Співвідношення звичайно розраховують, порівнюючи кількість однотипових за своїми бойовими можливостями організаційно-штатних одиниць.

Як правило, у якості вихідної при проведенні оперативно-тактичних розрахунків застосовується організаційно-штатна структура на три ступені нижче рівня того органу управління, у якому вони виконуються. Для з'єднання – це мотострілецькі роти, для частини – взводи і т. п. Іноді бувають і «спрощення», тобто у частині рахують роти, а у з'єднанні – батальйони. Але такий підхід є дуже грубим і наближеним, може використовуватися для розрахунку загального співвідношення сил і засобів у смузі ведення дій [1, 3].

У Збройних Силах, де штатна структура підрозділів приблизно однакова, механізований батальйон на бойових машинах піхоти вважається основним бойовим підрозділом і є основною організаційною та розрахунковою одиницею механізованої (танкової) бригади [1, 3]. Проте такий підхід не може бути застосований стосовно батальйонів НГУ, тому що вони за своїм складом неоднорідні.

Еталонний підрозділ, що приймається за ЄТРО, повинен характеризуватись певними можливостями: по здатності відбити удар певного формування протидіючої сторони, нанести значні втрати та утримати опорний пункт певного розміру за умови збереження боєздатності своїх військ на рівні, що забезпечує подальше ведення оборони.

В залежності від ступеню впливу противника та понесених втрат боєздатність може бути збережена, втрачена частково або втрачена повністю. При

цьому вважається, що частина зберігає боєздатність при втратах особового складу і техніки до 20 %; стає частково (обмежено) боєздатною при втратах до 50 – 60 % та збереженні управління; повністю втрачає боєздатність при втраті управління та виході зі строю більше 50 – 60 % сил і засобів [6, 7].

Мета статті – наведення доводів на користь прийнятої ЄПРО, яка може бути використана як основа для розрахунку бойового складу ешелону ізоляції угруповання Національної гвардії з локалізації ВЗК, та обґрунтування кількісних параметрів такої одиниці.

Виклад основного матеріалу

У [8] було запропоновано класифікувати ВЗК за етапами розвитку на конфлікти низької (I етап), середньої (II етап) та високої (III етап) інтенсивності. Локалізація (ізоляція) району конфлікту буде здійснюватися на усіх трьох етапах, проте склад угруповання буде для різних етапів неоднаковий.

На першому етапі локалізація ВЗК може бути частковою, за окремими напрямками, для чого притягується обмежений склад сил і засобів. Проте, якщо є загроза швидкої ескалації й поширення конфлікту, буде необхідна суцільна ізоляція району ВЗК.

На другому та третьому етапах бойовий склад угруповання теж буде неоднаковим. Якщо на другому етапі ми контролюємо територію, тобто є ешелон контролю території і ешелон ізоляції, то на третьому – ешелону контролю території немає. З урахуванням того, що на другому етапі значна частина сил відволікається на контроль території, можливості щодо перерозподілу сил і засобів для локалізації конфлікту зменшуються.

Таким чином, можемо сформулювати основні принципи створення угруповання з локалізації й вимоги до нього, які виходять перш за все з принципів воєнного мистецтва [1, 5, 9]:

принцип універсальності (склад угруповання повинен забезпечити надійну локалізацію ВЗК на будь-якому етапі розвитку конфлікту);

принцип достатності сил і засобів (для надійної ізоляції дій НЗФ будь-якого характеру);

принцип ефективного використання наявних сил і засобів (виконання завдання з заданою ефективністю мінімальним залученням військ);

принцип синергізму (дії угруповання з локалізації є підготовчими по відношенню до дій ударного угруповання);

принцип багатфункціональності (здатність виконувати весь перелік завдань з локалізації);

принцип резервування сил і засобів;

принцип надмірності (кількість наявних сил та засобів повинна перевищувати необхідну для створення угруповання);

принцип переваги дальнього вогневого ураження НЗФ над безпосереднім вогневим контактом;

принцип заподіяння мінімальної шкоди цивільному населенню й інфраструктурі в районі дій.

Для проведення дослідження взято ВЗК високої інтенсивності, що протікає на території двох областей держави, коли урядовими силами втрачено контроль над певною територією. Під час ліквідації такого ВЗК повинні бути одночасно вирішені два завдання:

локалізація (ізоляція) району ВЗК;

взяття під збройний контроль території конфлікту (створюється угруповання НГУ з можливим посиленням силами і засобами ЗСУ).

За своєю сутністю, дії угруповання з локалізації є веденням оборонних дій (розосереджена оборона на широкому фронті) з елементами ізоляційно-режимних дій (організація перепускного режиму, супроводження конвоїв), що підтверджується переліком заходів, визначених Законом [10].

Для локалізації збройного конфлікту по його межі створюється смуга локалізації, що включає безпосередньо ешелон ізоляції і смугу прикриття, що прилягає до нього.

Розосереджена маневрена оборона в ешелоні ізоляції, на відміну від «класичної» ешелонованої оборони з зайняттям рубежів і позицій та їх утриманням, передбачає створення окремих взводних та ротних опорних пунктів на переважаючих висотах та на важливих напрямках з виділенням до 50% особового складу у резерв, розгортанням блокопостів на основних шляхах руху, встановленням рухомих заслонів, задалегідь підготовлених позицій, засідок, вогневих мішків, використання вогневих засобів, що кочують, мобільних резервів, бронегруп, мінування, реалізацію розвідданих черговими вогневими засобами, використання авіації для підвищення мобільності, демонстраційні дії. Такий бойовий порядок дозволяє значно підвищити можливості підрозділів та частин у ізоляції ВЗК, а саме – збільшити максимальний розмір смуги по фронту, яку вони здатні утримувати.

Полку (бригаді) у межах смуги ізоляції збройного конфлікту може призначатися смуга відповідальності, у межах якої – ділянки відповідальності батальйонів. Для посилення батальйонів у разі ускладнення обстановки призначаються мобільні резерви.

Виходячи з досвіду та опираючись на [1, 3], бригада (полк), в ешелоні ізоляції крім безпосереднього ведення оборонних дій, як правило, залучається до проведення режимно-обмежувальних заходів, протидиверсійної боротьби, охорони важливих об'єктів, охорони громадського порядку, супроводження конвоїв.

Ширина смуги відповідальності бригади залежить: від характеру дій НЗФ; складу полку (бригади); характеру місцевості й щільності дорожньої мережі, що веде в район (з району) ВЗК; щільності місцевого

населення і його характеристики. Глибина смуги відповідальності повинна забезпечити розміщення всіх елементів бойового порядку полку (бригади), своєчасний маневр резервів на будь-який загрозовий напрямки і припинення спроб несанкціонованого проходу (проїзду) у район (з району) ВЗК у її межах.

Для створення угруповання НГУ з локалізації конфлікту можуть залучатися частини одного або кількох оперативного-територіальних об'єднань (ОТО) НГУ. Це можуть бути бригади, полки, окремі батальйони різного бойового складу, функціонального призначення й можливостей, що ускладнює прийняття рішення щодо їх застосування. За своїм складом і призначенням для виконання завдань з локалізації найбільше підходять бригади оперативного призначення (*брон*), тому саме вони повинні складати основу угруповання НГУ, а смуги відповідальності інших частин розраховуватися у відповідності з їх можливостями у порівнянні з *брон*.

На сьогодні бригади і полки оперативного призначення, а також батальйони у їх складі мають різний склад, що значно ускладнює прийняття їх за основу для розрахунків.

Вищенаведене дозволяє зробити висновок, що для полегшення розрахунків за єдину тактичну розрахункову одиницю (ЄТРО) для визначення бойового складу бригади оперативного призначення у складі угруповання НГУ з локалізації необхідно прийняти роту оперативного призначення (*рон*) із засобами посилення (артилерійська або мінометна батарея).

Тактичні розрахунки й сучасний досвід підтверджують, що без потужних засобів посилення *рон* може утримувати значно менший за розмірами по фронту і в глибину опорний пункт, що не відповідає принципу ефективного використання сил і засобів. А посиленна артилерійською (мінометною) батареєю *рон* здатна протягом необхідного періоду часу автономно вести бойові дії на значно ширшому фронті з недопущення прориву НЗФ через смугу ізоляції. Таку тактичну одиницю можна вважати ротною тактичною групою.

Попередні результати моделювання бою *рон* з загоном НЗФ чисельністю до батальйону показали, що посиленна *рон* на БТР може прикривати опорний пункт по фронту від 5 до 7 км (в залежності від характеру місцевості й інфраструктури) і до 3 км в глибину на середньо пересіченій місцевості на найнебезпечніших напрямках з проміжками між опорними пунктами до 3 км. У порівнянні з ротним опорним пунктом у класичній обороні (до 1,5 по фронту і до 1 км в глибину) маємо перевагу практично у чотири рази. Така перевага досягається завдяки:

відсутності необхідності ведення глибокоешелонованої оборони, так як, за досвідом, НЗФ не здатні проводити ешелоновані наступальні дії внаслідок

браку сил і засобів, а будуть намагатися здійснити швидкий раптовий прорив;

шикування бойового порядку здійснюється не обладнанням позицій відділень, а виставленням окремих військових нарядів (застав, блокпостів, заслонів, засідок, секретів), які об'єднуються у взводні або ротні опорні пункти з підтримання вогневого зв'язку як між нарядами, так і між опорними пунктами. Відстані між такими опорними пунктами можуть прийматися з розрахунку 2/3 дальності ефективного вогню великокаліберного озброєння бойових машин, а проміжки між ними та найбільш ймовірні напрямки прориву НЗФ перед переднім краєм на глибину до 3 км перекриваються, крім того, підготовленим вогнем артилерійських (мінометних) підрозділів;

маневрений характер оборони, з можливістю відходу на проміжні, відсічні рубежі, і затягування противника у вогневі мішки;

широким використанням різних загороджень, в т. ч. вибухових;

наявністю мобільних резервів для посилення найбільш уразливих ділянок оборони.

Для інших підрозділів пропонується вводити коефіцієнти у відповідності до їх бойових можливостей у порівнянні з прийнятою ЄТРО. Наприклад, *рон* на автомобілях може прикривати другорядні напрямки, при цьому *рон* на бойових броньованих машинах (ББМ) пропонується мати у якості мобільного резерву батальйону.

Розраховані можливості ЄТРО з утримання певного опорного пункту дають змогу розрахувати сумарні можливості *брон* з утримання смуги відповідальності з урахуванням сил і засобів, безпосередньо підпорядкованих командирі бригади, відсотку управління і забезпечення, підрозділів для несення служби у тиловому районі бригади (ОП, охорона об'єктів, протидиверсійна боротьба, супроводження конвоїв тощо) і резерву.

Окрім зазначених вище, доводами на користь прийняття посиленої *рон* за ЄТРО є такі:

по відношенню до органу управління ОТО рота є тактичною одиницею на 3 ступені нижчою (ОТО – бригада (полк) – батальйон – рота), що відповідає практиці здійснення оперативного-тактичних розрахунків;

розосереджена оборона на рубежі ізоляції будується за принципом створення на важливих напрямках окремих вузлів оборони ротними опорними пунктами, які мають відносну автономність. Досвід показує, що взвод як тактична одиниця вимогам автономного ведення бойових дій з локалізації ВЗК не відповідає. Він може діяти в складі роти або призначатися в резерв командира батальйону;

формалізація ведення бойових дій у формі розосередженої оборони для моделювання найбільш

зручна для підрозділів до роти, тому що, за досвідом, НЗФ може робити спроби прориву через смугу локалізації підрозділами до батальйону. Тому моделювання більших за *роп* підрозділів виявляється занадто складним, що зменшує його точність і адекватність внаслідок необхідності врахування більшої кількості чинників і параметрів;

для ведення оборонних дій поза населеними пунктами *роп* на БТР має найвищі вогневі можливості в сполученні з бронезахищеністю у порівнянні з вищими маневровими можливостями *роп* на БМ та автомобілях.

Висновки

Отже, прийняття ЄТРО дозволить підвищити обґрунтованість рішення командира на створення угруповання з локалізації ВЗК та прискорить сам процес прийняття рішення й проведення оперативних та тактичних розрахунків.

З наукової точки зору, ЄТРО може бути використана для подальшого розроблення методики обґрунтування раціонального бойового складу угруповання НГУ з локалізації ВЗК та обґрунтування тактичних розрахункових одиниць для інших видів дій НГУ.

Пропонується ввести розраховану ЄТРО до статутних документів щодо оперативного застосування й тактики НГУ та ввести у програму підготовки частин (з'єднань) оперативного призначення проведення тактичних навчань з ротою, посиленою артилерійськими засобами з утримання опорного пункту в ешелоні ізоляції.

Список літератури

1. *Военное искусство в локальных войнах вооруженных конфликтах* [Текст]. – М.: Воениздат, 2009. – 768 с.

2. *Воробьев И.Н. Тактика – искусство боя: учебн. [Текст]: Общевоинск. акад. ВС РФ / И.Н. Воробьев. – М.: Воениздат, 2002. – 860 с.*

3. *Тактика: підручн. / В.В. Вішняков, Г.А. Дробаха, А.А. Каленський, Є.Б. Смірнов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 735 с.*

4. *Развитие тактики сухопутных войск в вооруженных конфликтах* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.avnr.ru/index.php/publikatsii-otdelenij-avn/nauchnykh-otdelenij/voennogo-iskusstva/199-razvitie-taktiki-sukhoputnykh-vojsk-v-vooruzhennykh-konfliktakh>.

5. *Про военное искусство. Война как продолжение политики* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zampolit.ru.livejournal.com/2315803.html?thread=3189019>.

6. *Методики тактических расчетов с примерами* [Текст]: учеб. пособ. – М.: Военная академия им. Фрунзе, 1978. – 45 с.

7. *Шмаков О.М. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань* [Текст] / О.М. Шмаков. – Х.: Військ. ін-т ВВ МВС України, 2005. – 362 с.

8. *Лавніченко О.В. Сутність збройного конфлікту в середині держави та підходи до його типології* [Текст] / О.В. Лавніченко, С.О. Годлевський // *Честь і закон.* – 2015. – № 4. – С. 4-14.

9. *Бабков Ю.П. Система принципів створення угруповань військ (сил) Національної гвардії України* [Текст] / Ю.П. Бабков, М.М. Адамчук, А.Ю. Бабков // *Честь і закон.* – 2015. – № 1. – С. 8-16.

10. *Про правовий режим надзвичайного стану* [Текст]: Закон від 16.03.2000 № 1550-III, редакція від 05.03.2015 / *Відомості Верховної Ради України (ВВР).* – 2000. – № 23. – ст. 176; *ВВР.* – 2015. – № 16. – ст. 110.

Надійшла до редколегії 12.05.2016

Рецензент: д-р наук з держ. упр., ст. наук. співробітник С.В. Белай, Національна академія Національної гвардії України, Харків.

ОБОСНОВАНИЕ ЕДИНОЙ ТАКТИЧЕСКОЙ РАСЧЕТНОЙ ЕДИНИЦЫ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ БОЕВОГО СОСТАВА ЭШЕЛОНА ИЗОЛЯЦИИ ГРУППИРОВКИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ ПО ЛОКАЛИЗАЦИИ ВООРУЖЕННОГО КОНФЛИКТА ВНУТРИ ГОСУДАРСТВА

С.А. Годлевский

В статье предложены подходы к обоснованию единой тактической расчетной единицы, которая может быть использована для расчета боевого состава эшелона изоляции группировки Национальной гвардии по локализации вооруженного конфликта внутри государства.

Ключевые слова: боевой состав, единая тактическая расчетная единица, эшелон изоляции, полоса ответственности бригады, средства усиления.

JUSTIFICATION OF A SINGLE ACCOUNTABLE TACTICAL UNIT TO CALCULATE THE EFFECTIVES OF ISOLATION ECHELON OF THE NATIONAL GUARD COMBAT GROUPING FOR LOCALIZATION OF ARMED CONFLICT WITHIN THE STATE

S.A. Hodlevskyi

In the article the approaches to the justification of a single accountable tactical unit are given, which can be used to calculate the effectives of isolation echelon of the National Guard combat grouping for localization of armed conflict within the state.

Keywords: effectives, single accountable tactical unit, isolation echelon, brigade area of responsibility, strengthening means.